

Er referens  
ÅLR 2025/1218  
Elin Roselius

Kontaktperson  
Jonna Varsa, barnkonventionsansvarig  
Lotta Angergård, verksamhetsledare

## Ärende: **Hörande om cykelstrategi för Åland 2025–2030**

Rädda Barnen är en politiskt och religiöst obunden organisation som har barnkonventionen som grund i allt vårt arbete. Vårt uppdrag som barnrättsorganisation vid yttranden och i remissvar är att sätta fokus på barn och barns rättigheter. Enligt barnkonventionen är alla under 18 år barn.

### **Landskapsregeringens förslag**

Ålands landskapsregering har tagit fram ett förslag till cykelstrategi för perioden 2025–2030. Strategin syftar till att skapa bättre förutsättningar för ett säkert, attraktivt och hållbart cyklande på Åland – både för vardagscyklister och besökare. Strategin är ett vägledande dokument som ska samordna planering, utveckling och underhåll av cykelinfrastruktur över hela Åland. Den innehåller mål, insatsområden och förslag på åtgärder som ska främja cykling som transportmedel, fritidsaktiviteter och hälsofrämjande inslag i vardagen.

Syftet med hörandet är att samla in synpunkter från bl.a. organisationer för att säkerställa att cykelstrategi blir väl förankrad och speglar olika perspektiv. Landskapsregeringen vill fånga upp lokala behov, främja trafiksäkerhet, tillgänglighet och folkhälsa samt bidra till att cykling utvecklas som ett attraktivt, tryggt och hållbart färdssätt på Åland.

### **Barns rättigheter i relation till cykling och trafikmiljöer**

Barnkonventionen gäller som lag i Finland och på Åland.

**Artikel 3.1** förutsätter att i alla åtgärder som rör barn ska barnets bästa komma i främsta rummet. FN:s barnrättskommitté har betonat att trafikrelaterade åtgärder är sådana som påverkar barn indirekt och att **principen om barnets bästa** måste beaktas vid planering och beslut gällande transporter.<sup>1</sup>

**Artikel 2 (icke-diskriminering)** innebär att alla barn ska ha lika möjligheter att röra sig tryggt, och att hinder som drabbar vissa grupper måste motverkas aktivt. Artikel 7 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning betonar dessutom att barn med funktionsnedsättning fullt ut ska åtnjuta samma rättigheter

---

<sup>1</sup> [CRC/C/GC/7 punkt 13](#); och [CRC/C/GC/14 punkt 19](#).

som andra barn. De grupper som ofta möter större praktiska och strukturella hinder för cykling behöver identifieras och beaktas i strategiarbetet.

**Artikel 12** slår fast att barn har rätt att **uttrycka sina åsikter** i frågor som rör dem och att dessa ska tillmätas betydelse. Delaktighet i strategiarbete och infrastrukturplanering, med metoder anpassade till barn, är en rättighet och leder samtidigt till bättre beslut och ökad trafiksäkerhet.

**Artikel 24 (rätten till bästa möjliga hälsa)** innebär en skyldighet att förebygga skador och skapa säkra miljöer. Enligt artikel 24.2(e) ska alla grupper i samhället, särskilt föräldrar och barn, få information och ha tillgång till undervisning om förebyggande av olycksfall samt få stöd i att använda sådan kunskap. I cykelsammanhang handlar det bland annat om tydlig, åldersanpassad och fysiskt tillgänglig information om trafiksäkerhet, hjälmanvändning, synlighet, underhåll av cyklar samt tryggt beteende i trafik och på cykelvägar.

## Rädda Barnens synpunkter

Rädda Barnen välkomnar att landskapsregeringen tar fram en cykelstrategi som syftar till att öka cyklandet och förbättra trafiksäkerheten på Åland. Vi uppskattar särskilt att barns cyklande lyfts fram som ett prioriterat område.

Samtidigt vill vi understryka att **barn inte är en homogen grupp**. Barns möjligheter att cykla påverkas av flera faktorer såsom:

- familjens ekonomi,
- barnets eller föräldrars funktionsförmåga, intresse och kultur,
- bostadsort och tillgång till cykelvägar,
- samt sociala normer och attityder.

För att strategin ska bidra till jämlika och rättvisa förutsättningar för alla barn behöver dessa skillnader beaktas i både strategin, handlingsplanerna och uppföljningen.

## Barns delaktighet i cykelstrategin och i planeringen av åtgärder

Vi är väldigt glada över att under år 2024 förde landskapsregeringen diskussioner med ett stort antal grundskolor och Ålands gymnasium om förutsättningarna för att främja cyklande.<sup>2</sup> Det är ett viktigt steg, men barn och unga bör också ges systematiskt inflytande i det fortsatta arbetet.

I detta hörande önskade landskapsregeringen synpunkter från Hem och Skola - föreningarna, vilket är mycket viktigt, men Rädda Barnen rekommenderar att landskapsregeringen även systematiskt ber kommunerna att vidarebefordra alla liknande förfrågningar till de barn- och ungdomsgrupper som berörs av förslaget och

som redan finns (så som elevråd och ungdomsråd) för att få viktigt perspektiv men också för att öka engagemanget. Vi vill även lyfta fram vikten av att möjliggöra delaktighet för barn- och ungdomsgrupper genom barnanpassade metoder, då det kan vara mycket svårt att lyfta generella synpunkter gällande ett strategidokument, men bl.a. med färdiga, enkla och relevanta frågor som riktar sig till barn och ungdomar skulle de som berörs av strategin kunna bidra med sina perspektiv och synpunkter.

Vi välkomnar skrivningen i strategin (s. 12) om att kommunerna bör ges ett tydligt uppdrag att planera för säkra gång- och cykelvägar, inklusive underhåll, vinterväghållning och cykelparkeringar. Vi föreslår att denna punkt utökas med ett krav på att: "Kommuner också involverar barn och elever i planeringen och bedömningen av säkra gång- och cykelvägar samt skolvägar i enlighet med barnkonventionen och landskapslag om barnomsorg och grundskola 57§." Detta kan ske bl.a. via elevråd, studeranderåd och ungdomsråd. Vi rekommenderar även att landskapsregeringen säkerställer att kommunerna får tydliga anvisningar och verktyg gällande metoder som kan användas när barn och elever involveras i infrastrukturplaneringen.

Kommunerna har redan en lagstadgad skyldighet att höra elevråden i frågor som berör elever (57 § landskapslag om barnomsorg och grundskola). Enligt Rädda Barnens erfarenhet tillämpas denna skyldighet sällan i praktiken. Därför är det viktigt att påminna och stärka barnens rätt till delaktighet i lokala beslut som rör deras vardag.

Barns röster är avgörande för att identifiera var risker och möjligheter till förbättring finns.

## Säkra skolvägar och skolans ansvar

Målsättningen att öka andelen barn som går eller cyklar till skolan är mycket positiv. Strategin och rapporten *Heja-skolorna* lyfter flera hinder för detta, bland annat:

- brist på säkra cykelvägar,
- långa avstånd,
- bristande belysning och vinterväghållning,
- samt sociala normer som gör cykling mindre attraktivt, särskilt bland ungdomar.

Vi vill understryka vikten av att alla dessa hinder **inte endast konstateras** utan också **följs upp med konkreta åtgärder**.

Vi noterar att många skolor har **egna riktlinjer som begränsar barns cykling före 10 års ålder**. Dessa riktlinjer bör ses över och tydliggöras. Det är viktigt att föräldrar och elever vet vad reglerna innebär – gäller de som rekommendation, eller innebär de att skolans försäkring inte gäller om ett yngre barn cyklar, eller något annat?

Rädda Barnen rekommenderar att skolor uppmuntras basera sina riktlinjer på:

- faktiska säkerhetsförhållanden längs barnets skolväg,
- barnets individuella mognad och cykelförmåga,
- samt föräldrarnas bedömning av barnets förmåga att cykla tryggt.

Om skolvägen bedöms för farlig bör skolskjuts erbjudas oavsett avstånd. Åldersgränser som begränsar barns självständiga rörlighet utan att trafiksäkerheten är den egentliga orsaken bör ses över.

Utöver detta har skolorna en viktig roll i att **främja cykling som en del av skoldagen**. För att möjliggöra jämlikt deltagande bör skolorna:

- se till att ha tillräckligt med lånecyklar vid skolaktiviteter som kräver cykling (och ev erbjuda som en rastaktivitet),
- erbjuda tillräckliga mellanmål och återhämtning vid skolans cykelaktiviteter,
- samt säkerställa att personal har möjlighet till utbildning om hur man kan stödja barn till säkert och självständigt cyklande.

## Säkerhet och trygghet i trafikmiljön

När barn själva fått uttrycka sina åsikter i samband med barnkonsekvensanalys som gjordes gällande ny vägtrafiklag har de lyft behovet av:

- fler separerade gång- och cykelbanor,
- fler övergångsställen nära skolor och lekplatser,
- bättre sikt, belysning och hastighetsdämpande åtgärder vid övergångsställen.<sup>3</sup>

Rädda Barnen välkomnar därför strategins mål om att:

- se över säkerheten för samtliga gång- och cykelvägar (6.3),
- utreda behovet av separering mellan gång- och cykeltrafik (6.3),
- samt prioritera utveckling av gång- och cykelvägar nära skolor, daghem och fritidsområden (6.2).

Barn bör involveras i prioriteringen av vilka platser som är viktigast att åtgärda.

## Ekonomiska hinder för cykling

För vissa barn och familjer är ekonomin ett reellt hinder för att cykla. Rädda Barnen rekommenderar att landskapsregeringen i samband med cykelstrategin bl.a.:

- följer upp hur många barn som inte har tillgång till cykel av ekonomiska skäl,
- säkerställer att stöden från KST (kommunernas socialtjänst) för cykel och hjälm<sup>4</sup> är tillräckliga och jämlikt tillgängliga,

---

3

[https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/page/2023%20FINAL\\_BKA%20v%C3%A4gtrafiklag%20%C3%85land.pdf](https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/page/2023%20FINAL_BKA%20v%C3%A4gtrafiklag%20%C3%85land.pdf) Se särskilt kap. 4.1.7.

4

<https://www.kst.ax/sites/default/files/attachments/protocol/attachments/Serviceiv%C3%A5%20utkomstst%C3%B6d%201012025.pdf> Se s. 27

- samt säkerställer att information om möjligheter till ekonomiskt stöd för cykling når alla barn och familjer.

Att ha tillgång till cykel är en fråga om barns likvärdiga tillgång till alla de positiva effekterna som nämns i cykelstrategins kapitel 6.4. om barns cykling.

## Integration och kunskap om trafik

För barn och familjer som nyligen flyttat till Åland är kunskap om lokal cykelkultur, trafikregler och säkerhetsnormer en viktig del av integrationen. Strategiarbetet bör därför även innehålla åtgärder för att säkerställa att alla nyinflyttade barn och familjer får information om cykling, trafiksäkerhet och rättigheter och skyldigheter i trafikmiljön.

## Sammanfattning

Sammanfattningsvis vill Rädda Barnen lyfta fram vikten av att i enlighet med barnkonventionen:

- Säkerställa barns rätt till säkra och tillgängliga trafikmiljöer,
- Lyssna till och beakta barns erfarenheter och perspektiv,
- Främja jämlika möjligheter för alla barn att cykla och röra sig tryggt i sin vardag.

I ljuset av de konstaterade bristerna i dagens trafiksäkerhet och cyklingsmöjligheter rekommenderar Rädda Barnen även att citatet på sidan 16 – ”Det är kärlek att låta sina barn gå och cykla till skolan” – utan någon kontext, ses över. Däremot välkomnar vi att landskapsregeringen aktivt arbetar för att ta bort de hinder som i dag finns för olika föräldrar när det gäller möjligheterna att låta sina barn cykla och gå till skolan, samt att de för en dialog med föräldrar om vilken typ av information och stöd som behövs för att de tryggt ska kunna uppmuntra och låta sina barn gå eller cykla till skolan.